

ri olarak iki temel kategoride değerlendirildiği ayırımına bakalım.² DEVA Partisi'ni ne toplumda nüfuz sâhibi, kalantor bireylere dayanarak siyâset yapan bir kadro partisi gibi ne de geniş üye tabanına sâhip olan bir kütle partisi olarak değerlendirmek mümkündür. Duverger'den kısa bir süre sonra Sigmund Neumann tarafından ortaya atılan ve parti tipolojilerini temsilci (individual representation) ve bütünleştirici (mass integration) olarak ikiye ayıran model³ de DEVA Partisi'ni tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. DEVA Partisi'nin, temsilci partiler gibi belirli toplumsal grupların taleplerini eklemleyerek bir araya getiren ve bu minvalde seçim kampanyası yürüten bir yapıda olduğunu söylemek güçtür. Çok genç bir parti olan DEVA Partisi hiçbir seçime katılmamıştır. Dolayısıyla, DEVA Partisi'nin, seçim dönemleri dışında pasif bir profil çizen, seçim dönemlerinde ise belli menfaat gruplarının taleplerine ağırlık veren temsilci partilere benzediği de hâlihazırda öne sürülemez. Bütünleştirici parti tipolojisi de DEVA Partisi ile örtüşmemektedir. Çünkü bu tipolojiye dâhil partiler, siyâseti üyeleriyle bir-

likte interaktif bir şekilde icrâ ederler ve gelişmiş bir örgütsel mekanizmaya sâhiptirler. Kuruluşu üzerinden yalnızca dokuz ay geçen DEVA Partisi, hâlâ ülke genelindeki örgütlenmesini tamamlamaya çalışmaktadır. Richard Katz ve Peter Mair'ın siyâsî parti tipolojilerine eklediği kartel (cartel) parti türü, devlet ile partilerin iç içe geçtiğini ve partilerin esas amaçlarının seçmen tabanını genişletmekten ziyâde kamu kaynaklarına erişmek olduğunu varsayan bir modeldir.⁴ Türkiye'de ana akım bazı partilerin kartel parti özelliklerini kısmen taşıdıkları vurgulanabilir. Mâmâfih Türk siyâsî hayatının en yeni üyelerinden olan DEVA Partisi, kartel parti karakteriyle -en azından şu an- uzak ara eşleşmemektedir. Üstelik kendisini kartel parti tipine dönüştürecek bir siyâsî ve bürokratik iklimle de şimdi-lik tanışmamıştır.

Otto Kirchheimer'ın catch-all (herkesi kapsayan) parti tasnifi incelendiğinde bu tipin DEVA Partisi ile kesişen ortak yönleri olduğu ifade edilebilir. Kirchheimer catch-all partilerinin, mümkün olan en büyük sayıda seçmene hitap etmeyi amaçladıklarını belirtir. Kitle partilerinin aksine catch-all partileri muayyen bir toplumsal sınıf-

2 Maurice Duverger, *Siyasi Partiler*, çeviren. Ergun Özbudun (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974), 106-108.

3 Aktaran Sabri Sayarı, "Siyasi Partiler ve Parti Sistemleri." İçinde *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar*, der. Sabri Sayarı ve Hasret Dikici Bilgin, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 131.

4 Richard S. Katz and Peter Mair (1995), "Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party", *Party Politics*, 1 (1995): 17-18, Erişim Târîhi: Aralık 2, 2020, doi: 10.1177/1354068895001001001.

tan oy almayı hedeflemezler. Bunun yerine, birbirlerine muâzır olup olmadıklarına bakmaksızın bütün toplumsal grupların ve sınıfların desteklerini kazanmaya odaklanırlar. Buna muvaffak olmak için ideolojik müktesebâtlarının kesif tonlarını açarlar; çok sayıda ve çeşitte menfaat grubuyla ilişki tesis ederler.⁵ Kezâ DEVA Partisi'nin programı ve partililerin söylemleri tetkik edildiğinde, partinin bir catch-all namzedi olduğunu öne sürmek zor olmayacaktır. Bu raporda da çok tonozlu siyâsî kubbemizin altındaki partilerden biri olan DEVA Partisi'nin catch-all parti tipinin sağ tarafında mı, sol tarafında mı olduğu ve hangi ideolojik rengini temsil ettiği saptanmaya çalışılacaktır.

Bu rapor, DEVA Partisi analizini iki temel üzerine inşa etmeyi planlamaktadır: DEVA Partisi programı ve muhtelif başlıklara ilişkin DEVA Partili siyâsetçilerin -bilhassa Ali Babacan'ın- demeçleri. Bu noktada fâsıla verip kısa bir parantez açmakta fayda var. Türkiye'de, özellikle toplumun her kesimine hitap etmeye çalışan partilerin programlarına veya seçim beyannâmelerine bakıldığında, belâgatın en nâdîde örneklerini sergileyen, süslü cümlelerle bezenmiş metinlerle

5 Otto Kirchheimer, "The Transformation of Western European Party Systems." İçinde *Political Parties and Political Development*, ed. Joseph LaPalombara ve Myron Weiner, (New Jersey: Princeton University Press, 1966), 190.

karşılaşmak sürpriz olmayacaktır. Söz konusu metinlere göre, hemen hemen her parti tâbir câizse bir demokrasi havârîsidir. Kuşkusuz bir siyâsî partinin programı, o partinin nasıl bir siyâsî istikamette seyredeceğinin, ülke yönetimine dâir neleri tasavvur ettiğinin emârelerini barındırır ancak partilerin gerçek siyâsî duruşlarını tam anlamıyla yansıtmaz. Bu yüzden siyâsî partileri siyâset sahasındaki performanslarından, söylemlerinden, icrâatlarından bağımsız salt teorik anlamda incelemek çoğu zaman yanlış değerlendirmelere sebebiyet verebilir. DEVA Partisi ise yeni kurulan bir parti olduğu için, bu raporda partiyi değerlendirmek adına partiden alabileceğimiz en önemli numûne, partinin programı ve partililerin söylemleridir.

Raporda çeşitli başlıklarla ilgili DEVA Partisi programının ne(ler) içerdiğine ve DEVA Partisi Genel Başkanı Ali Babacan'ın ne(ler) söylediğine bakılacaktır. Böylelikle DEVA Partisi'nin ne olduğu, hangi başlık için hangi siyâsî hattı izlediği tahlil edilecektir.

DEVA PARTİSİ: TEMEL İLKELER

Parti Programı

DEVA Partisi'nin benimsediği temel ilkeler parti programının girizgâhında şöyle özetlenmektedir:⁶

"Demokrasi ve Atılım Partisi, parti programında yer alan politikaların

6 *Deva Partisi Programı*, sayfa 6.

gerçekleştirilmesi suretiyle; kuvvetler ayrılığı esasına ve hukukun üstünlüğüne dayanan; yargının tarafsız ve bağımsızlığı ile hukuk güvenliğinin en üst düzeyde sağlandığı; katılımcı ve çoğulcu demokrasinin hakim olduğu; uluslararası sözleşmeler ve evrensel değerler çerçevesinde temel insan haklarının ve başta ifade ile basın özgürlüğü olmak üzere tüm özgürlüklerin garanti altına alındığı; şiddet, korku, baskı, ötekileştirme, ayrıştırma ve ayrımcılığın yaşanmadığı; hukuka bağlı, vatandaş odaklı, katılımcı, tarafsız, saydam, hesap verebilir, denetlenebilir, etkili ve verimli bir kamu yönetiminin hayata geçirildiği; herkesin insan onuruna yaraşır yaşam ve refah standartlarına ulaştığı; çocuklarımızın ve gençlerimizin geleceğe umutla baktığı, milletimizin barış ve huzur içinde yaşayacağı, saygın ve güçlü bir Türkiye idealini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur.”

DEVA Partisi'nin kendini tanıttığı ve ana prensiplerini îlân ettiği yuvarıdaki pasajdan, partinin rotasının -ismi zikredilmese de- Batı'ya dönük olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Merkez sağ partilerinin *muâsır medeniyet seviyesine çıkma* mottosuna atıf yaparak Batılılaşma ile kurduğu irtibat, burada *uluslararası sözleşmeler ve evrensel değerler* ifâdeleri vâsıtasıyla yapılmıştır. Nitekim parti programında da *Batı* sözcüğü tek bir yerde dahi geçmemiş; Batı dünyasında neşet eden değerler ve kavramlar ön plana çıkartılmıştır. Ayrıca yine bu pasaj, DEVA Partisi'nin Avrupa Birliği (AB) ile kategorik bir husûmeti ol-

madığını, bilakis AB'ye karşı müspet bir yaklaşım gösterdiğini hulâsa eder. Parti programı, AB müktesebâtında iyi yönetişimin temel prensipleri olarak geçen hesap verilebilirlik, şeffaflık, katılımcılık ve verimlilik gibi esasların en başta altını çizmiştir. Öte yandan DEVA Partisi'nin programının hemen başında *ifâde özgürlüğü* ve *basın özgürlüğü* gibi Türkiye'nin uluslararası endekslerde çok geride olduğu alanları vurgulaması oldukça önemli bir detaydır. Zirâ Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan beş siyâsî partiden biri hâriç hiçbiri programlarının giriş/sunuş kısımlarında ifâde ve basın özgürlüğü mefhumlarına husûsî olarak değinmemiştir. Giriş bölümlerindeki genel eğilim, özgürlükleri *temel hak ve özgürlükler* ibâresinin altında ele alarak daha muğlak bir mâhiyete teşmil etmektir.

Ali Babacan'ın Demeçleri

Ali Babacan henüz DEVA Partisi kurulmadan önce, 26 Kasım 2019 târîhinde, Habertürk TV'de yayınlanan Teke Tek programında Fatih Altaylı'nın sorularını yanıtlamış ve müstakbel partisinin siyâsî ve ideolojik anatomisiyle ilgili ipuçlarını kamuoyuyla paylaşmıştır. Babacan şeffaflık, hesap verilebilirlik, liyakat gibi unsurların partinin temel ilkeleri olacağını, dolayısıyla partiye katılacak bireylerin bu ilkelere mutlak bir âidiyet ile sarılmaları gerektiğini ifâde etmiştir. Mezkûr temel ilkeler dışında, par-

tinin din, etnik köken ya da mezhep ayrımı gözetmeksizin ve siyâsî eğilimine bakmaksızın her bireyi kabul edeceğini de yine bu yayında deklare etmiştir. Bu nokta mühimdir. Çünkü Babacan siyâsî eğilim farklılıklarını yadsıyarak partinin catch-all formatına göre kurulacağını bir anlamda ilk sinyallerini vermiştir. Babacan ayrıca parlamenter sistem lehine görüşlerini de şu cümlelerle belirtmiştir:⁷ “... Düzgün bir parlamenter sistem. Düzgün bir parlamenter sistem nedir? Öncelikle güçler ayrılığıdır... İkincisi denge-kontrol mekanizmalarıdır. Parlamantonun merkezde ve güçlü olduğu bir sistemdir. Parlamantonun hem yasama gücünü hem de denetim gücünü gerçek anlamda kullanabildiği bir sistemdir.” Babacan bu sözlerle parlamenter sistemden yana olan tercihini, parti kurulmadan evvel açıkça bildirmiştir.

DEVA PARTİSİ: KÜRT SORUNU, DEMOKRASİ VE HÜKÛMET SİSTEMİ

Parti Programı

DEVA Partisi programında Özgürlükçü, Katılımcı ve Çoğulcu Demokrasi üst başlığıyla yer alan bu bölüm, yine

7 <https://www.haberturk.com/video/politika/izle/teke-tek-26-kasim-2019-ali-babacan-ak-partiden-neden-istifa-etti/663506>, Erişim Târîhi: 3 Aralık 2020.

güçlü bir *ifâde* ve *düşünce özgürlüğü* vurgusuyla başlamaktadır:⁸

“Düşünce ve ifade özgürlüğü açık ve demokratik toplumun vazgeçilmezidir. İnsanın her bakımdan gelişmesinin özgür bir ortamda gerçekleşeceğine, ülkenin gelişmesinin, uluslararası rekabetteki başarısının ve ekonomik zenginliğinin ancak özgür ve özgüvenli insanlarla mümkün olacağına inanıyoruz. Düşünce ve ifade özgürlüğünün önünde engellerin, korkuların, sınırların olduğu bir ülkede bunların mümkün olamayacağına bilincindeyiz. Devletin görevi, her alanda özgürce düşünmenin ve düşünceyi ifade etmenin önündeki engelleri kaldırarak açık toplum şartlarını oluşturmaktır. En geniş sivil toplum kuruluşu olan siyasi partilere düşen de bu konuda öncülük etmek, ülkemizde çoğulcu toplumsal yapının savunucusu olmaktır.”

Yukarıdaki satırlardan hareketle denilebilir ki, *ifâde özgürlüğü* bahsi parti programının âdeta mütemmim cüzüdür. İfâde özgürlüğünün parti programında mütemâdiyen tekrarlanması, Ali Babacan'ın yaklaşık bir ay önce başlattığı ve sloganlaştırdığı *Korkma Türkiye* kampanyası ile de -bu hususa raporda daha sonra değinilecektir- uyumluluk göstermektedir. Parti programının bu kısmı hem partinin Türkiye'nin müzmin problemleri karşısındaki çözüm önerilerini sıralayan bir manifesto hem de parti programını diğer partilerin program-

8 *Deva Partisi Programı*, sayfa 7.

larından ayırmaya imkân veren bir nirengi noktası kabilindedir. Burada; başta Kürt Sorunu, basın özgürlüğü, hükûmet sistemi tartışmaları ve yeni anayasa olmak üzere Türkiye’de akim kalan birçok mesele hakkında tespitlerde bulunulmuş; çözüm önerileri sunulmuştur. Kürt Sorunu’ndan başlanacak olursa, DEVA Partisi bu konunun, Türkiye’nin en hayâtî alanlarına yaptığı olumsuz tesirleri parti programında şöyle özetlemiştir:⁹

“Türkiye’nin insan haklarına dayalı demokratik bir hukuk devleti olma konusundaki eksiklikleri, Kürt Sorunu’nun da kaynağında yatan temel faktördür. Uzun bir tarihi arka plana sahip olan bu sorun, iktisadi, siyasi ve insani açılardan pek çok olumsuz sonuç doğurmaktadır. Hayati önemi haiz bu konunun birçok boyutu bulunmakla beraber esasında bu sorun, Kürt vatandaşlarımızın demokratik hak, özgürlük ve eşit vatandaşlık taleplerinin karşılanmasıyla ilgilidir. Demokrasi ve Atılım Partisi olarak Kürt Sorunu’nu, vatandaşlarımıza güven temelinde siyasi kanalları açık tutarak, taleplerin rahatlıkla tartışılacağı demokratik zemini inşa ederek, özgürlük alanlarını genişleterek ve hukuku tahkim ederek çözeceğiz... Kürt Sorunu’nu çözüme kavuşturmuş bir Türkiye’nin demokraside ilerleyeceğine, kaynaklarını ihtiyaç duyduğu alanlarda kullanarak ekonomisini güçlendireceğine, hukuki standartlarını yükselteceğine, dış politikada hareket alanını genişleteceğine ve

sosyal dokusunu kuvvetlendireceğine olan inancımız tamdır.”

Bu ibâreden yapılabilecek bir diğer çıkarım da DEVA Partisi’nin, Kürt Sorunu’nun özünde yatan aslî nedeni, demokrasi ve hukuk devleti standartlarının kalitesizliği ile ilişkilendirmesidir. Buna göre, Türkiye’nin kusurlu ve nâkıs demokrasisi Kürtlerin eşit vatandaşlık eksenli taleplerine cevap veremediği gibi; Kürt Sorunu’nu fâsit dâire içerisine hapsetmektedir. Bu argümana bir istinat noktası tesis etmek için ise parti programında anadil taleplerine atıf yapılır:¹⁰

“Bu bağlamda öne çıkan en önemli konu, anadilin korunması, kullanılması ve geliştirilmesidir. Vatandaşlarına resmi dili öğretmek ve kullanmalarını sağlamak, her devletin hem hakkı hem de görevidir. Bununla birlikte, demokratik devletler, vatandaşlarının anadillerine yönelik taleplerine cevap üretmekle de yükümlüdürler. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin hem toplumsal çoğulculuğun muhafazasını sağlayacağına hem de vatandaşların ülkelerine olan aidiyet duygularını pekiştireceğine inanıyoruz. Demokrasi ve Atılım Partisi olarak, anadilin bir çatışma konusu haline getirilmesini doğru bulmuyoruz. Resmi ve ortak dilimiz olan Türkçe’nin iyi öğretilmesi esas olmakla birlikte anadile ilişkin talepleri, vatandaşlarımızın kültürel farklılıklarının tanınması, temel bir insan hakkı ve pedagojik bir gereklilik olarak ele alıyoruz. Bu itibarla, anadil hakkı kapsamında bütün vatandaş-

9 Deva Partisi Programı, sayfa 8-9.

10 Deva Partisi Programı, sayfa 9.

larımızın anadillerini kullanmaları ve geliştirmeleri için gerekli düzenlemeleri yapmayı hedefliyoruz.”

Kürt Sorunu'yla ilgili parti programında geçen bu ifâdelere bakıldığında, DEVA Partisi'nin Kürt Sorunu özelinde kısmen cüretkâr bir tavır sergilediğini öne sürmek yanlış olmaz. Her şeyden önce DEVA Partisi, Kürt Meselesi'ni -diğer partilerdeki rutin temâyüllerden farklı olarak- ne dış güçlerin ve onların içerideki amaçlarının kaşdığı bir güvenlik problemi ne de yetersiz kalkınma ve yoksulluktan kaynaklanan bir aksülamel olarak değerlendirmiştir. Parti, Kürt Sorunu'nu, tüm Türkiye'de cârî olan farka kapalı, kapsamı dar vatandaşlık rejiminin doğal bir sonucu olarak ele almıştır. Sorunun çözümü noktasında ise bu mevcut vatandaşlık rejiminin yerine tarafsızlık idealine dayanan, farklılıkları normatif bir çerçeveye kuşatan daha kapsayıcı vatandaşlık târifinin ikame edilmesini salık vermiştir. Bu husus önemlidir. Şöyle ki; DEVA Partisi, Kürt Meselesi'ni etnik farklılığa mebnî bir kimlik problemi olarak görmek yerine sorunu, tüm Türkiye'nin muzdarip olduğu yetersiz demokrasi ve bunun bakiyesi olan dar kapsamlı vatandaşlık anlayışıyla irtibatlandırmıştır. Böylelikle milliyetçi cenahtan gelebilecek olası tepkilerin önüne bariyer çekilmiştir. Kürt Sorunu bağlamında parti programında var olan bu ihtimam ve sterillik, metinde kolaylıkla gözlemlenmektedir.

Örneğin, anadilin *pedagojik bir gereklilik* olarak vurgulanmasından hemen önce esas olanın resmî dil, yâni Türkçe olduğu peşînen teslim edilmiştir. Partinin *bölge halkıyla kucaklaşmak, et ve tırnak olmak ve bin yıldır kardeşçe yaşamak* gibi basmakalıp söylemlerden berî olduğu söylenebilir. Ancak şurası açıktır ki, DEVA Partisi bir yandan Kürtlerin gönüllerini hoş tutma çabasındayken bir yandan da milliyetçi-muhâfazakar câmiayı teskin etme uğraşındadır.

DEVA Partisi'nin *marjinal* olarak yaftalanmaktan kaçındığı bir alan da Alevîlik meselesidir. Parti programında *Kürt* ifâdesi altı defa geçerken, Alevî kelimesine yalnızca bir kez, şöyle yer verilmiştir:¹¹

“Vatandaşlarımızın inanç, kültür ve referans ekseninde, hak ve özgürlük taleplerini adalet temelinde karşılayacak, ötekileştirme hissi doğuracak uygulamaları ortadan kaldıracğıız. Bu bağlamda Alevi vatandaşlarımızın başta Cem Evlerine ilişkin talepleri olmak üzere inanç, düşünce ve davranış temelinde birikmiş sorunlarının çözüme kavuşturulması için gerekli adımları atacağız.”

Alevîliğin ve Alevîlerin *sol* ile anılan mâzîsi ve merkez-sağ siyâsetin sünnî dokusu düşünüldüğünde, DEVA Partisi'nin Alevîlik/Alevîler konusundaki çekimser tavrı anlaşılabilir. Parti programında zımnen bahsedilen hu-

11 *Deva Partisi Programı*, sayfa 8.

suslardan bir tânesi de KHK'lıların durumudur.¹²

“Suç ve cezalara ilişkin evrensel ilkelerin uygulanmasını sağlayacak, idarenin hiçbir şekilde suç ve suç kriteri ihdas etmesine müsaade etmeyeceğiz. Bu çerçevede, Kararnameler yoluyla işlerini kaybetmiş ve yargı kararlarıyla suçsuz bulunmuş veya haklarında idari ve adli bir soruşturma bulunmayan kişilerin hak ve itibarlarının iadesi ile ilgili düzenlemeleri ivedilikle yapacağız.”

Parti programında, yargı kararlarıyla mâsum olduğuna hükmedilen bireylerin haklarının iâdesinin ivedilikle yapılacağını taahhüt eden DEVA Partisi, Olağanüstü Hal Kararnâmeleri'ne (OHAL Kararnâmeleri) ilişkin de bir dizi vaatte bulunur. Bunlardan en dikkat çeken, OHAL Kararnâmeleri aracılığıyla temel hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamalarda, hakkın özüne dokunulmayacağı esâsının tesisidir.¹³ Ayrıca OHAL Kararnâmeleri'nin, Anayasa Mahkemesi'nce temel haklar bakımından re'sen incelenebilmesinin önünün açılacağı da bu bölümde ifâde edilmiştir.

Parti programının bu bölümünde *basın özgürlüğü* konusuna da değinilir. Basın özgürlüğünü demokrasinin temel taşlarından biri ve aynı zamanda demokrasinin sigortası olarak gördüğünü belirten DEVA Partisi, bu mefhuma hâlel gelmemesi için Radyo

Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) mevzûatının tanzim edileceğini, TRT ve Anadolu Ajansı'nın yeniden yapılandırılacağını belirtmiştir.

Yine bu bölümde *Yeni Bir Anayasa, Kuvvetler Ayrılığı ve Güçlü Parlamento Sistem* adında bir alt başlık da açılmıştır. Parti programının bu bölümü, eskilerin deyişiyle *efrâdını câmi, ağıyârını mâni* yapan bir anlayışla kaleme alınmıştır. Yâni buradaki maddelere ilişkin partinin hangi tezi, argümanı ve modeli neden tasvip ettiği, hangilerini ise desteklemediği vâzih bir şekilde açıklanmıştır. Bu alt başlığın içerisinde Türkiye'deki anayasa sorununa ve sistem tartışmalarına temas edilmiş ve partinin bu konular hakkındaki perspektifi sarıh bir biçimde sunulmuştur. Parti programında Türkiye'nin anayasa sorunu şu ifâdelerle özetlenmiştir:¹⁴

“Türkiye'de anayasalar, toplumun özgürlük ve demokrasi taleplerini yansıtmaktan ve toplumsal barışı tesis etmekten uzak kalmıştır. Bireye ve devlete yüklenen anlam, toplum tasavvuru, kimlik ve inanç tercihleri, devleti hakem olmaktan çıkarıp bir taraf haline getirmiştir. Devlet; toplum ve birey tarafından tanımlanan değil, toplumu ve bireyi tanımlayan, onun kimliğine müdahale eden, ideolojik tarafsızlığı bulunmayan bir yapı olagelmıştır.”

Türkiye'nin anayasal tecrübesine dâir yukarıda yapılan eleştiriden he-

¹² *Deva Partisi Programı*, sayfa 10.

¹³ *Deva Partisi Programı*, sayfa 15.

¹⁴ *Deva Partisi Programı*, sayfa 13.

men sonra -hükûmet sistemini değiş-tiren- 2017 Anayasa değişikliğine atıf yapılmıştır.¹⁵

“Anayasal düzen tercihlerinden kaynaklanan sorunlar 2017 Anayasa değişiklikleriyle başlamamış, ama bu değişikliklerle birlikte derinleşmiştir. Son Anayasa değişiklikleriyle, demokratik denge ve denetim mekanizmaları ortadan kaldırılmış, iktidar tek elde toplanmış, Meclis ve yargı işlevini yitirmiştir. Bu durum, demokrasinin seçim sandığına indirgenmesine, insan haklarının yoğun olarak ihlal edilmesine ve devlet kurumlarının işleyişinin tahrip edilmesine yol açmıştır.”

Bu pasajda görüldüğü gibi DEVA Partisi, Türkiye'nin anayasacılık tecrübesini sorunlu bulmakta, 2017 Anayasa değişikliğini ise bu sorunları daha da derinleştiren ve ülkenin gayyâ kuyusuna yuvarlanmasına sebebiyet veren bir hâdise olarak değerlendirmektedir. Partinin bu husustaki çözüm önerisi ise *toplum sözleşmesi* mesâbesinde olacak yeni bir anayasadır. DEVA Partisi programında, bu yeni anayasanın hangi yöntemle yapılacağını ve taşıması gereken zarûî vasıfları şu şekilde îzah eder:¹⁶

“Demokrasi ve Atılım Partisi olarak anayasayı, milletimizin “bir arada yaşama ilkeleri” olarak görmekteyiz. Bu çerçevede, Türkiye'nin bugüne kadar ki anayasa deneyimlerinden de yarar-

lanarak, toplumsal talepleri merkeze alan, tüm farklılıkları değerli gören toplumsal sözleşme niteliğindeki bir anayasayı hayata geçirmeyi amaçlıyoruz. Yeni bir anayasa yapımının ve anayasa değişikliklerinin olağan dönemlerde, katılımcı ve müzakereci bir yöntemle, geniş bir mutabakatla olması gerektiğine inanıyoruz. İnsan onurunun dokunulmazlığını, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı kuvvetler ayrılığına dayanan demokratik bir düzeni, yaşamın temeli olan doğanın ve çevrenin korunmasını, eşitliği ve adaleti, laiklik ilkesini ve hukukun üstünlüğünü, devletin ideolojik tarafsızlığını, yerinden yönetimi ve yerel yönetimler ile sivil toplumun güçlendirilmesini anayasal düzenin temel ilkeleri olarak kabul ediyoruz.”

Bu yeni anayasa vaaadinin ardından, parti programında *kuvvetler ayrılığı* kavramına özel bir parantez açılır. Bu husus önemlidir; çünkü DEVA Partisi kuvvetler ayrılığına yalnızca işlevsel bir anlam yüklemeyiz. Kuvvetler ayrılığının, devletin üç temel fonksiyonu olan yasama, yürütme ve yargı arasındaki dengeyi, yetki taksîmini sağlayan işlevsel niteliğindeki espri, özgürlükleri korumaktır. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin, aslında gücün tek elde temerküz etmesini engelleyen, iktidarın keyfiliğine set çeken ve bu sâyede de temel hak ve özgürlükleri garanti altına alan bir sigorta olduğu parti programında açıkça belirtilmiştir. Diğer bir ifâdeyle DEVA Partisi, kuvvetler ayrılığı kavramına özgürlükçü bir zâ-

¹⁵ *Deva Partisi Programı*, sayfa 13.

¹⁶ *Deva Partisi Programı*, sayfa 14.

viyeden bakmıştır. Özgürlük eksenli bu kuvvetler ayrılığı bahsinden sonra “...Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin Türkiye için doğru bir tercih olmadığına inanıyoruz”¹⁷denilerek, partinin hükümet sistemi tercihinin parlamenter sistemden yana olduğu bildirilmiştir. Ancak DEVA Partisi, 2017 Anayasa değişikliğinden önceki parlamenter sistemin de sorunlu olduğunu öne sürmekte ve buna mukabil güçlü bir parlamenter sistem önermektedir.¹⁸ Buradaki güçlü ifâdesinin altı ise şu şekilde doldurulmuştur:¹⁹

“... Bu nedenle Cumhurbaşkanının ağırlıklı olarak temsili yetkilere sahip olduğu, tarafsızlığıyla bütünleştirici ve güven verici işlevinin bulunduğu, güçlü bir parlamenter sisteme geçilmesi gerektiğine inanıyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, millet iradesinin en yüksek oranda temsil edildiği, siyasal sistemin merkezinde yer alan ve yürütmeyi etkin şekilde denetleyen bir organ haline getireceğiz. TBMM'nin yasama ve denetim faaliyetlerini uzlaşmacı ve çoğulcu yöntemlerle gerçekleştirmesi gerektiğine inanıyoruz. Meclis komisyonlarının teknik kapasitesini güçlendirerek yasama ve denetim faaliyetlerinin niteliğini artıracacağız. TBMM'nin, yürütmenin sadece siyasi kanadını değil, başta güvenlik, istihbarat ve dış

politika alanlarındakiler olmak üzere kurum ve kuruluşları denetlemesini de sağlayacağız.”

DEVA Partisi'nin güçlü parlamenter sistem önerisinin ilk merhalesinde, sembolik yetkilere sâhip, siyâsî fâilliği ve icrâ görevi bulunmayan; partiler üstü konumu nedeniyle gerektiğinde siyâsî mücâdeleyi îtidal zemînine çekebilecek; çatışan kurumlar arasında arabuluculuk rolünü üstlenebilecek bir Cumhurbaşkanlığı makamı vardır. Böylelikle parlamenter sistemdeki güçlü Cumhurbaşkanlığı makamının zaman zaman sebep olduğu yetki ve sorumluluk karmaşasının önüne geçilmek istenmektedir. Öte yandan parlamenter sistemin en temel müessesesi olan parlamentonun daha aktif, güçlü ve temsilde adâleti gözeten katılımcı bir forma büründürüleceği de vurgulanmıştır.²⁰

Bu kısımda DEVA Partisi, Anayasa Mahkemesi'ne yönelik tasavvurlarını paylaşmayı da ihmal etmemiştir. Parti, Anayasa Mahkemesi'nin demokratik meşrûiyetini tahkim etme hedefindedir. Bunun için, Anayasa Mahkemesi'ne TBMM tarafından seçilen üye sayısının arttırılmasının ve üyelerin seçimlerinde nitelikli çoğunluk aranmasının önemine dikkat çekilmiştir. İlâveten Anayasa Mahkemesi kararlarının bazı yerel mahkemelerde tanınmaması da hukuk gü-

17 *Deva Partisi Programı*, sayfa 14.

18 Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, 16 Nisan 2017 târîhinde yapılan referandum ile kabul edilmiş; yürürlüğe ise 9 Temmuz 2018 târîhinde girmiştir.

19 *Deva Partisi Programı*, sayfa 14-15.

20 *Deva Partisi Programı*, sayfa 15.

venliği üzerinde tahribat oluşturan bir durum olarak değerlendirilmiştir.²¹

Siyâsî Partiler Kanûnu ve Milletvekili Seçim Kanûnu gibi hususlara dâir de DEVA Partisi'nin yapmayı taahhüt ettiği birtakım değişiklikler vardır. Siyâsî partilerde, parti içi demokrasiyi kurumsallaştıracak; parti üyelerinin siyâsî çalışmalara ve karar alma süreçlerine katılımını demokratik usûller çerçevesinde sağlayacak reformların tatbik edileceği parti programında belirtilmiştir. Ancak bu reformların neler olacağı detaylandırılmamıştır. Milletvekili Seçim Kanûnu özelinde ise temsilde adâletin tesis edilmesi maksadıyla seçim barajının düşürüleceği ve seçim bölgesinin daraltılacağı programda bildirilmiştir.²²

Ali Babacan'ın Demeçleri

DEVA Partisi Genel Başkanı Ali Babacan, 14 Kasım 2020 târîhinde şahsî Twitter hesabından *Korkma Türkiye* etiketiyle bir paylaşım yapmıştır. Paylaşımında tam olarak "*Korkma Türkiye. Konuş Türkiye. Kendini ifade et, anlat, eleştir.*" denilmiştir.²³ Babacan ifâde özgürlüğü çıkışını, DEVA Partisi kurulmadan kısa bir süre önce üniversite öğrencileriyle birlikte yaptığı

bir programda da dile getirerek şöyle demiştir:²⁴

"Özgürlük çok önemli... Bana göre sıralasanız ben bir numaraya özgürlük sorununu koyarım. Özellikle ifade özgürlüğü. İnsanlar konuşamayınca, sorunlar burada demeyince çözüme başlayamıyorsunuz ki. Eğer problem vardır diye yazan köşe yazarını işten kovdurtuyorsanız; şurada sıkıntı var diye sivil toplum kuruluğu, o gün akşam telefonda büyük fırçalar yiyorsa sen nasıl böyle konuşuyorsun, milletin moralini böyle bozarsın diye, yani sorunları tartışamıyorsa ülke, zaten çözüm aşamasına geçemiyorsunuz. Bu problemleri konuşmama, konuşamama, eleştiri kültürünün sıfırlanması ve eleştiriye tahammülün adeta sıfırlanması ülkedeki sorunları sadece büyüttü. Dışarıdan bir süre izledik acaba düzelir mi diye ama baktık bir çözüm yok. Düzelme ihtimalinin de sıfır olduğunu görünce arkadaşlarla birlikte kolları sıvadık ve çalışmaya başladık."

Ali Babacan'ın ifâde özgürlüğünü Türkiye'nin en öncelikli sorunu arasında gösteren söylemleri, parti programındaki özgürlük vurgusuyla muvâfık bir görüntü çizmektedir. Ifâde özgürlüğü meselesini katıldığı her programda tekrarlayarak gündemde tutmaya özen gösteren Babacan, nitekim partisinin 1. Olağan Eskişe-

²¹ *Deva Partisi Programı*, sayfa 16.

²² *Deva Partisi Programı*, sayfa 16.

²³ <https://twitter.com/alibabacan/status/1327617622071005184?s=21>, Erişim Târîhi: 8 Aralık 2020.

²⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=v-sqME-jCUsw&t=1573s>, Erişim Târîhi 9 Aralık 2020.

hir İl Kongresi'nde de şu sözleri sarf etmiştir:²⁵

“Gençlerimiz artık birbirleriyle *Silivri soğuktur* diye şakalaşmaya başladı. Bir yandan tweet atacak, sonra arkadaşı diyor, ‘Dur ya diyor, Silivri soğukmuş’ diyor. Bunu bu hale getirdiler. Ne kadar trajik durumda olduğumuzun göstergesi bu. ‘Şimdi ben bu düşüncemi yazarsam, başıma iş alırım’ diye çekiniyor gençlerimiz. ‘Düşündüğümü yazarsam ne olur ne olmaz.’ Eli, klavyeye gitmiyor. ‘Gece yarısı polis gelir, kapımızı çalar. İleride, yazdıklarımı işe girerken önüme koyabilirler.’... 16, 17 bilemediniz 20, 21 yaşındaki gençlerimiz bize bunları söylüyor. Ya bırakın gençlerimiz biraz eleştirsinler, biraz mizah yapsınlar...”

Yine 8 Aralık 2020 târîhinde, Twitter hesabından “*Korkma Türkiye, Konuş Konuş ki Türkiye Kazansın.*”²⁶ şeklinde bir paylaşım yaparak bu konudaki ısrarcı ve tutarlı çizgisini sürdürmüştür.

DEVA Partisi, teşkîlatlanma çalışmaları kapsamında ilk kongrelerinden birini Diyarbakır’da yapmıştır. Partinin ilk kongre adreslerinden birisi olarak Diyarbakır’ı tâyin etmesi, partinin Kürt Sorunu’na yaklaşımını aksettirmesi bakımından sembolik bir niteliktedir. Öyle ki; Babacan, parti

kurma sürecinden beri ilk defa Kürt Sorunu’nda doğrudan topa girmiş; partisinin bu konu hakkındaki görüşlerini alenî ve şifâhî bir biçimde kamuoyuyla paylaşmıştır. Konuşmasına “*...Diyarbakır’da konuşulması gereken önemli konularından birisi kuşkusuz Kürt Meselesi’dir.*” vurgusuyla başlayan Babacan, Kürt Sorunu’nun iktidarı en çok rahatsız eden hususların başında geldiğini şöyle ifâde etmiştir:²⁷

“On yıllarca sözde Kürt Sorunu diyerek önce inkâr edilen ancak 2000’li yılların başında adı konulabilen ve bugün gün yine yasaklı bir söz haline gelmeye başlayan Kürt Meselesi’nden bahsetmek istiyorum ki ; bu, bugün iktidarı en fazla rahatsız eden sorunların başında geliyor.”

Konuşmasının ilerleyen yerlerinde ise yukarıdaki sözlerine paralel söylemlerde bulunan Babacan, geçmiş yıllarda Kürt Sorunu’nun çözümü noktasında elde edilen kazanımların hızla eridiğine dikkat etmiştir. Babacan bu duruma misal olarak ise bazı yerel yönetim organlarına yapılan kayyum atamalarını göstermiştir:²⁸

“Hem de bir, iki kişi değil. Bugüne kadar 48 belediyeye kayyum atanmış durumda. Zaten 6’sına da seçimler-

25 <https://www.youtube.com/watch?v=vqLBrqBxae8>, Erişim Târihi 11 Aralık 2020.

26 <https://twitter.com/alibabacan/status/1336341042438627343?s=21>, Erişim Târihi 12 Aralık 2020.

27 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54493621>, Erişim Târihi 12 Aralık 2020.

28 https://www.youtube.com/watch?v=_U9o0DjiKrQ, Erişim Târihi 13 Aralık 2020.

den sonra mazbatası hiç vermemiştir. Halk iradesi, seçme ve seçilme hakkı maalesef ayaklar altında. İktidar, seçimle kazanamadığı her belediyeyi hukuksuzca ele geçirmeye çalışıyor. Başka illerde de yapma niyetleri olabilir ama henüz bu aşamada cesaret edemiyorlar... Sadece belediye başkanları görevden alınmıyor, belediye meclisleri de çalışmaz hale getiriliyor. Vatandaş oy vermiş, birilerini Meclise seçmiş, birilerini başkan seçmiş bu kimsenin umurunda değil. Şunu açıkça görüyoruz, iktidarın kayyum politikası, kazanamadığı seçimlerde halkı cezalandırma yöntemine dönüştü. Kimse halkın oyunu gasp edemez... Seçimlere ve seçim sonuçlarına saygı göstermek demokrasinin en temel ilkesidir.”

Babacan'ın bazı belediyelere yapılan kayyum atamalarına ilişkin bu sözleri, Türkiye'deki mevcut politik ve toplumsal konjonktür düşünüldüğünde cesur bir çıkış olarak değerlendirilebilir. Ancak Babacan, özelde kayyum atamalarına, genelde ise Kürt Sorunu'na dâir bu tür sert çıkışları, yalnızca Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları şehirlerde yapmayı münâsip bulmaktadır. Kendisi, DEVA Partisinin 1. Olağan Kars Kongresi'nde de benzer söylemleri dile getirmiştir.²⁹ Babacan, Kürt Meselesi bağlamında, bölgede yaptığı konuşmalarda -bunların kahir ekseriyeti parti kongreleridir- daha gözü pek bir siyâsetçi profili çizerken,

²⁹ Bkz: <https://www.youtube.com/watch?v=1saPcgpPtNc>, Erişim Târihi 13 Aralık 2020.

bütün Türkiye'ye hitap ettiği anlarda ise daha mütedil bir diskuru yeğlemektedir. Örneğin Ruşen Çakır'la, Medyascope platformunda yaptığı söyleşide Kürt Sorunu'na ve bu sorunun çözümüne yönelik fikirlerini şöyle özetlemiştir:³⁰

“Kürt Sorunu adını verdiğimiz mesele, daha önceki yıllarda, defalarca farklı farklı yollardan çalışıldı. Dönem dönem, açılım süreçleri, çözüm süreçleri yaşandı. Fakat geçmişe doğru baktığımızda, orada hatalı bir yaklaşım görüyoruz: Terör meselesiyle, kendi vatandaşlarımızın, insan olmaktan kaynaklanan haklarının, aynı masada, aynı dosyada birleştirilip bir pazarlık meselesi yapıldığını görüyoruz. Dolayısıyla, eski yöntemlerin artık kesinlikle düşünülmemesi gerektiğini ve yepyeni bir bakış açısıyla Kürt Meselesi'nin çözülmesi gerektiğini düşünüyoruz. Kürt Meselesi'nin çözümü aslında çok açık Ruşen Bey. Mesele özünde şudur: Kendi vatandaşlarımızın, insan olmaktan kaynaklanan haklarının olduğu gibi tanınmasıdır. Önce, bu vatandaşlarımızın her türlü haklarının, annelerinden emdikleri süt kadar helâl hak olduğunu zihniyet olarak kabul edeceksiniz ve bu hakları olduğu gibi kabul edeceksiniz. Çözümü buradan geçiyor, başka yerde aramamak lâzım. Başka ülkelerde de aramamak lâzım, kimlik siyaseti yapan yapılarda da aramamak lâzım. Öte yandan, bir de terör gerçeği var.

³⁰ <https://medyascope.tv/2020/12/05/deva-partisi-genel-baskani-ali-babacan-medyascope-izleyicilerinin-sorularini-yanitladi/>, Erişim Târihi 13 Aralık 2020.

Terör örgütü şiddeti bir yöntem olarak kullanıyor. Ölümden beslenen bir terör örgütüyle karşı karşıyayız. Devletin terör örgütüne karşı çok kat'î bir şekilde mücadeleye devam etmesi lâzım. Ama bu sadece silahlı bir mücadele olamaz. Bu mücadele aynı zamanda bir diplomasi ve uluslararası ilişkiler mücadelesidir. Siz bütün komşularınızla kavgalı hâle gelirseniz, terör örgütünü yalnızlaştırmanız gerekirken kendiniz yalnızlaşırsanız ve bütün çevre ülkeler artık size karşı bir pozisyon içine girerse, o zaman siz bu terör örgütüyle mücadelede başarılı olamazsınız.”

Yukarıdaki cümlelerin satır aralarında da görüldüğü gibi, Babacan Kürt Meselesi'ne âit yapıcı yaklaşımını izhar eder etmez hemen PKK ile yapılan mücadelenin kararlılıkla sürdürülmesi gerekliliğine dikkat çeker. Bu politik refleksi, raporda daha önce ifâde edildiği gibi milliyetçi-muhâfazakâr kesimin hassâsiyetlerini önemseme; siyâsî yelpâzenin merkezinde kalma ve böylelikle catch-all bir parti olma kaygısı üzerinden tefsir etmek yanlış olmaz.

Ali Babacan, hükûmet sistemi tartışmalarına DEVA Partisi kurulmadan önce katılmış ve tercihlerinin *güçlendirilmiş* parlamenter sistemden yana olduğunu ifâde etmiştir.³¹ Babacan, partisinin 1. Olağan Siirt İl Kongre-

31 <https://www.haberturk.com/video/politika/izle/teke-tek-26-kasim-2019-ali-babacan-ak-partiden-neden-istifa-etti/663506>, Erişim Târîhi: 13 Aralık 2020.

si'nde yine *güçlendirilmiş* parlamenter sistem vurgusu yapmıştır:³²

“DEVA Partisi olarak güçlü, uzun vadedeli ve istikrarlı yönetim sistemi tesis etmeyi amaçlıyoruz. Güçlendirilmiş parlamenter sistemi hayata geçirmeyi bir kez daha taahhüt ediyoruz. Aziz milletimiz müsterih olsun, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem önerimiz, 90'lı yılların sistemi değildir. Biz güçlü hükûmet, güçlü meclis ve güçlü yargıyı esas alıyoruz.”

Babacan yine burada yaptığı konuşmada, her mecrâda dile getirdiği *güçlendirilmiş* parlamenter sisteminin altı temel niteliğini sıralamıştır ve *güçlendirilmiş* sıfatının altını doldurmuştur:³³

- Cumhurbaşkanlığı makamının tarafsız olmasının sağlanması,
- Bakanlıkların ve devlet kurumlarına daha çok yetki ve sorumluluk verilmesi,
- Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi,
- TBMM'nin daha işlevsel ve güçlü bir yapıya kavuşturulması,

32 <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/turkiye-1-den-buyuktur-diyen-babacan-guclendirilmis-parlamenter-sistemi-6-maddede-anlati-6114934/>, Erişim Târîhi: 13 Aralık 2020.

33 <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/turkiye-1-den-buyuktur-diyen-babacan-guclendirilmis-parlamenter-sistemi-6-maddede-anlati-6114934/>, Erişim Târîhi: 13 Aralık 2020.

- Sivil toplumun tahkim edilmesi,
- Yargı bağımsızlığının tesis edilmesi.

Babacan buradaki konuşmasında, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine yönelik eleştirilerini, *Türkiye 1'den Büyüktür* sloganının refâkatinde dile getirmiştir. Babacan'ın bu yolla, mevcut hükûmet sistemine yapılan *tek adamlık* ithamını veciz bir biçimde kitlelerin hâfızalarına nakşetmek istediği söylenebilir. Babacan partisinin Samsun 1. Olağan İl Kongresi'nde de sistem eleştirilerine devam etmiştir. Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin, Türkiye'yi ekonomik, siyâsî, idârî ve hukukî anlamda bir krize soktuğunu ve bu durumun bazı hastalarda görülen çoklu organ yetmezliğine benzediğini iddia etmiştir.³⁴

DEVA PARTİSİ: ADALET, HUKUK VE YARGI

Parti Programı

DEVA Partisi programının *adâlet, Hukuk ve Yargı* başlığını taşıyan bu bölümü, siyâsî bir organizma olan devletin aynı zamanda da adâleti esas alan hukukî bir düzen olduğunu tasdik eden ifâdelerle başlamaktadır. Devleti ve toplumu ilgilendiren en hayâtî unsurların ancak adâletle kaim ola-

³⁴ <https://www.karar.com/ali-babacanda-samsunda-1596654>, Erişim Târîhi: 14 Aralık 2020.

bileceği parti programında şöyle belirtilmiştir:³⁵

“Partimiz, adaleti toplumsal ve siyasal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi olarak kabul eder. Adalet; toplumsal barışın, huzurun, güvenliğin ve refahın güvencesidir. Adaletin olmadığı yerde haksızlık ve zulüm hâkim olur. Haksızlığın ve zulmün yaygın olduğu toplumlarda çatışma, kampaşma ve kutuplaşma eksik olmadığı gibi, refahı sağlamak da mümkün değildir. Böylesi bir toplumda kanunlar, haksızlığı ve zulmü meşrulaştırmaktan başka bir işlev görmezler.”

DEVA Partisi, adâlet kavramının önemini vurguladıktan sonra, liberal anayasacılığın bireysel özgürlükleri garanti altına alan en önemli mekanizma olarak gördüğü hukûkun üstünlüğü ilkesine geniş bir parantez açar. Bu meyanda, Türkiye'de yaşanan toplumsal ve ekonomik krizin sebepleri de ülkedeki hukuk sisteminin defolarıyla şu şekilde ilişkilendirilir:³⁶

“Parti olarak, ülkemizde yaşanan toplumsal huzursuzluğun ve ekonomik krizin temelinde hukuk sistemimizin güvenilirlikten ve öngörülebilirlikten uzak istikrarsız yapısının yattığına inanmaktayız. Hukukun sağladığı istikrar ortamında güvensizliğin ve belirsizliğin azalacağına, üretim ve yatırım kararlarının korkusuzca ve güvenle alınacağına, böylece kalkınma sürecimizin hızlanacağına inanıyoruz.”

³⁵ *Deva Partisi Programı*, sayfa 19.

³⁶ *Deva Partisi Programı*, sayfa 22.

Parti programında, Türkiye'nin hukuk sisteminde var olan defoların özgürlük, adâlet ve eşitlik gibi evrensel ilkelerin rehberliğinde tâdil edileceği kaydedilir. DEVA Partisi, hukuk sisteminin, hukûkun üstünlüğüne ve hakkaniyet ilkesine dayanan bir yapıya kavuşmasının yargı bağımsızlığından geçtiğini öne sürer. Yargı bağımsızlığının tesisi için ise birtakım yapısal reform önerilerinde bulunur. Bu kapsamda; hâkim ve savcılarının mesleğe atanmalarında kayırmacılığa kapalı bir sistemin kurulması, yüksek yargı kurullarının demokratik meşruiyet ve çoğulculuk esasları çerçevesinde yeniden tanzim edilmesi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun Hâkimler Kurulu ve Savcılar Kurulu olarak ikiye ayrılması, hâkim ve savcılarının fizikî mekânlarının birbirlerinden müstakil olması, hâkimlik mesleğinde ihtisalaşmanın sağlanması, hâkimlerin tâyin ve görev yeri değişikliklerinde ihtisalaşmalarının dikkate alınması gibi değişiklikler önerilmiştir.³⁷

Ali Babacan'ın Demeçleri

Ali Babacan, Partisinin 1. Olağan Yozgat İl Kongresi'nde iktidarın hukuk reformu vaadini şu sözlerle tenkit etmiştir:³⁸

³⁷ *Deva Partisi Programı*, sayfa 24-25.

³⁸ <https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/genel-baskanmz-ali-babacann-1-olagan-yozgat-il-kongresi-konusmas>, Erişim Târîhi: 14 Aralık 2020.

“Hukuk reformunda samimiyseniz, hakimlere ve savcılara ‘Size gelen hiçbir pusulaya, talimata göre hareket etmeyin. Aracıların tehdit ve teşviklerine kulak asmayın. Evrensel hukuk kurallarına uyun, Anayasaya bağlı hissedin, yasalara uyun, vatan-daşın hakkını devlete karşı da koruyun, vicdanınız rahat olsun’ diyeceksiniz. ‘Benden de size artık bir talimat gelmeyecek, rahat olun’ diyeceksiniz. Sonra da tüm hâkim ve savcılarımızın telefon numaralarını rehberinizden sileceksiniz ki huyunuz depreştiğinde tekrar arayıp ‘şunu tutukla, şunu bırak’ diyemeyin.”

Ülkedeki hukuk sistemine yönelik eleştirilerini katıldığı parti kongrelerinde yinelemeye devam eden Babacan, DEVA Partisi 1. Olağan Bingöl İl Kongresi'nde de şu ifâdelerde bulunmuştur:³⁹

“Bu günlerde *hukuk* demeye başladılar. Türkiye bir düşünce suçluları ülkesi durumuna düştü. Bunca hukuksuzluğu kim yaptı? HSK iki gün önce Osman Kavala hakkında AİHM ve Anayasa Mahkemesinde ihlale sebep olanları tespit etmek için yargılandığı mahkemeden kararları istedi. Bakacağız iş nereye gidiyor. Osman Kavala bin günden fazladır cezaevinde. Hukukçu arkadaşlarımıza dosyalarını inceledim. Dosyaların durumu içler acısı, tam bir hukuk garabeti. Osman Kavala'yı, Ahmet Altan'ı ve nice kişiyi ceza evinde tutuyorlar. Güçlü ekono-

³⁹ <https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/genel-baskanmz-ali-babacann-1-olagan-bingol-il-kongresi-konusmas>, Erişim Târîhi: 14 Aralık 2020.

mi için güçlü hukuk gerektiğini söylemiştik, bizden kopya çektiler. Kopya çeken öğrencinin hali belli oluyor. Yine kopya çekip hepsini serbest bırakırlar diye umut ediyorum. Ama bu bile hukuka uyduklarını göstermez. Talimatla içeri at, talimatla serbest bırak. Hukuk bu değildir.”

Öte yandan Babacan, DEVA Partisi'nin 1. Olağan Bilecik İl Kongresi'nde bir ülkedeki iktisâdî zenginliğin adâlet, özgürlük ve demokrasinin varlığından kaynaklandığını, diğer bir deyişle adâletin sebep, refahın ise sonuç olduğunu şu sözlerle deklare etmiştir.⁴⁰

“Türkiye ekonomisi, içine düştüğü bu çukurdan sadece ekonomi yönetimini değiştirerek çıkamaz. Anayasanın açıkça ihlal edildiği bir ülke hukuk devleti olamaz. Anayasayla kendinizi bağlı hissetmiyorsanız bu ülkenin çivisi çıkmış demektir. İstedığınız kadar adamları değiştirin; adaleti düzeltmedikçe, demokrasiyi iyileştirmedikçe, özgürlük ortamını genişletmedikçe ekonomi toparlayamaz. Ekonomi sağlam bir temel üzerine inşa edilir. Bu temelde, adalet, demokrasi ve özgürlükler vardır. Bu zihniyet, bu iktidar değişmeden ekonomi düzelmez.”

Gerek DEVA Partisi programındaki gerekse Babacan'ın konuşmalarındaki adâlet ve hukûkun üstünlüğü vurgusu, partinin liberal ideolojiyle olan

⁴⁰ <https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/genel-baskanmz-ali-babacann-1-olağan-bilecik-il-kongresi-konusmas>, Erişim Târîhi: 15 Aralık 2020.

yakınlık derecesinin tespitine imkân veren göstergelerden bir tânesidir. Kuşkusuz adâlet ve hukûkun üstünlüğü kavramlarının telif hakları liberalizmde mahfuz değildir. Ancak her iki kavram da liberalizm için olmazsa olmaz değerlerdendir. Şöyle ki, *hukûkun üstünlüğü* liberalizmin kurucu unsurlarından olan *sınırlı devlet* ilkesini kuvveden fiile geçiren, tahakkuk ettiren en önemli şartlardan biridir. Dolayısıyla DEVA Partisi'nin *adâlet, hukuk ve yargı* başlığı altında öne sürdüğü tezlerin liberal söylemlerle büyük ölçüde uyumlu olduğu yorumu yapılabilir.

DEVA PARTİSİ: KAMU YÖNETİMİ

Parti programının *Kamu Yönetimi* başlıklı bu bölümünde DEVA Partisi, şeffaf, etkin, hesap verebilir, kurallara bağlı ve demokratik usûllere saygılı bir kamu yönetimi anlayışını hedeflediğini belirtmiştir.⁴¹ Bu hedef doğrultusunda *merkezî yönetim, yerel yönetimler, kamu personel yönetimi* ile şeffaflık, denetim ve yolsuzlukla *mücâdele* alanlarında birtakım reform önerilerinde bulunmuştur. Bu reformun merkezî yönetime bakan veçhesi için kurumların kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsızlıklarının güçlendirilmesi ile bu kurumlarda görev yapacak üyelerin üyeliğe atanma kriterlerinin yükseltilmesi gibi önerilerden bahsedilmiştir. Ayrıca

⁴¹ *Deva Partisi Programı*, sayfa 26.

kamu tüzel kişilikleri ile vatandaşlar arasındaki hukûkî uyumsuzlukların, arabuluculuk yöntemiyle çözülmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılacağına da programda yer verilmiş ancak bu düzenlemelerin ne[ler] olacağı hususu belirtilmemiştir.⁴²

Parti programındaki yerel yönetimler bahsi ise şu sitâyîşkâr cümlelerle başlamaktadır:⁴³

“Ülke kaynaklarının yerinde, verimli ve etkin kullanılabilmesi, demokratik temsilin geliştirilmesi ve demokratik kültürün derinleştirilmesi için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi bir zorunluluktur. Ülkemizin iktisadi ve siyasi istikrarını kuvvetlendirmek için yerel yönetimler alanında doğru adımlar atılması gereklidir.”

Yukarıdaki cümlelerden hareketle DEVA Partisi'nin yerel yönetim düşüncesine son derece pozitif baktığı söylenebilir. Ne var ki; parti programında, yerel yönetim felsefesinin güçlenmesine katkı sunacak bir reform önerisini görmek zordur. Sâdece yerel yönetimlerin öz kaynaklarının dolaylı olarak arttırılacağından ve teknolojik imkânlarının yükseltileceğinden bahsedilmiştir.

Kamu personel yönetimi özelinde ise DEVA Partisi'nin verdiği en büyük vaat, kamu personeli alımlarında uygulanan mülâkat sisteminin ilgasıdır. Bunun yanında kamu personeli alım-

larının, sadâkatin mükâfâtına göre değil, liyâkatin muktezâsına uygun olarak yapılacağı da ifâde edilmiştir.

Şeffaflık, denetim ve yolsuzlukla mücadele kısmında ise DEVA Partisi, Kamu İhâle Kanûnu'nun tümüyle yenileneceğini ve bütün ihâlelerin vatandaşlara açık olacağını taahhüt etmiştir.

Ali Babacan'ın Demeçleri

Ali Babacan, partisinin kamu yönetimi başlığında yaptığı tespit, tenkit ve çözüm önerileriyle örtüşen söylemleri sık sık dile getirmektedir. Örneğin, katıldığı bir televizyon programında şu sözleri sarf etmiştir:⁴⁴

“Birincisi devlete işe alımlarda biz mülâkatı kaldıracağız dedik. Bu çok önemli bakın. Fırsat eşitliği çok çok önemli. Yâni kartvizit gerekmeden, referans gerekmeden, toplumun hangi kesiminden geldiğine bakmadan herkese açık bir kamuya işe alım politikası. Terfilerde, üst düzey atamalarda tamamen eşit vatandaşlık ilkesiyle hareket edeceğiz. Ben kendi sorumlu olduğum dönemde ekonomik birimlerde bunu böyle uyguladım...”

Babacan partisinin 1. Olağan Balıkesir İl Kongresi'nde de benzer söylemleri ifâde etmekten geri durmamış ve şöyle konuşmuştur:⁴⁵

⁴² Deva Partisi Programı, sayfa 28.

⁴³ Deva Partisi Programı, sayfa 29.

⁴⁴ <https://twitter.com/devapartisi/status/1334373583108386816>, Erişim Târîhi: 15 Aralık 2020.

⁴⁵ <https://cdn.devapartisi.org/176/Bal%C4%B1kesirKonu%C5%9FmaMetni>.

“Şeffaf olacağız, denetlenebilir olacağız. Kayırmacılık gibi devlet yönetimine nüfuz etmiş hastalıkları temizleyeceğiz. Devlet yönetimindeki tüm kişilerin hukukla ve etik kurallarla bağlı olmasını sağlayacağız. Kamuda işe alımlarda mülakat sistemini sona erdireceğiz. Onun referansı, bunun referansı, şu etnik kimlikten bu dini inançtan diyerek vatandaşlarımız arasında ayrımcılık yapmayacağız... Merkez Bankası, SPK, BDDK, TÜİK gibi tüm kurumları bağımsız kimliklerin kavuşturacağız. İsrafa sebep olan hiçbir uygulamaya geçit vermeyeceğiz. Kamu ihale kanununu tümüyle yenileyeceğiz. İhale ve satın alma süreçlerini tüm tarafların ve yurtttaşların izleyebilmesine açık tutacağız. Kamuya alımlarda rekabeti tesis edip devlet harcamalarında tasarruf sağlayacağız.”

DEVA PARTİSİ: EKONOMİ

DEVA Partisi, iktisâdî duruşunu ve ekonomi politikalarını beyan ettiği programının bu bölümüne, âdeta kısa metrajlı bir liberal manifestoyla -her ne kadar liberal sözcüğü metinde zikredilmese de- başlamıştır.⁴⁶

“Mülkiyet hakkı ve teşebbüs hürriyeti de dahil olmak üzere tüm temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan bir hukuk sistemini, ekonomik gelişme ve refahın olmazsa olmaz koşulu olarak görüyoruz. Partimiz, sosyal refah ve adaleti, fırsat eşitliğini, insani çalışma koşullarını, doğa ve çevrenin

korunmasını ve temel kamu hizmetlerinin herkese eşit şekilde sunulmasını savunur. Politikalarımız, rekabeti bozucu kamu müdahalesinin olmadığı, düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsız ve etkin çalıştığı bir piyasa ekonomisi anlayışını esas alır. Devletin iktisadi alandaki rolünü, cazip bir iş ve yatırım ortamı oluşturmak, etkin bir düzenleme ve denetleme görevi yapmak, yüksek katma değerli bir ekonomi için kolaylaştırıcı ve yönlendirici olmak ve her bir vatandaşımızın insan onuruna yaraşan bir yaşam düzeyine ulaşmasını sağlamak olarak görüyoruz. Devlet ile iş dünyası arasındaki ilişkilerin, şeffaf, ilkelere dayalı ve çerçevesi tanımlanmış kurumsal yapılar aracılığıyla yürütülmesi partimizin önde gelen ilkelerindedir.”

DEVA Partisi'nin temel iktisâdî yaklaşımını özetleyen yukarıdaki pasaja bakıldığında, burada yer alan *sosyal refah ve adalet* ibâresi hâriç, geri kalan bütün satırların klasik liberalizmin ekonomik bileşenleriyle uyumlu olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle *mülkiyet hakkı* ve *teşebbüs hürriyeti* gibi liberal ekonomik paradigmanın iki rüknünün en başta vurgulanması, DEVA Partisi'nin iktisâdî anlamda konumlandığı yöreye dâir net bir fikir vermektedir.

Parti programında *Güçlü, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme* alt başlığıyla yer alan bölümde, öncelikle Ali Babacan'ın Türkiye ekonomisinin kaptanlığını yaptığı yıllarda kaydedilen verimli büyümeden bahsedilmiştir.

pdf, Erişim Târîhi: 17 Aralık 2020.

46 *Deva Partisi Programı*, sayfa 32-33.

Hemen akabinde ise bu büyüme trendinin kaybedilişin yarattığı vahim sonuçlara değinilmiştir.⁴⁷ DEVA Partisi, verimliliğin, kapsayıcılığın ve sürdürülebilirliğin terkibi bir büyüme anlayışını benimsediğini bildirmiştir. Bu anlayışın bir gereği olarak ise üretken olmayan sektörler ile îmar rantlarına dayalı büyüme yaklaşımından, sanâyi başta olmak üzere üretken sektörlerle imtiyaz tanıyan bir modeli geçileceği ifâde edilmiştir. Ayrıca yine bu bölümde, makroekonomik politikaların, enflasyonu tek hâneli düzeylerde tutma ve kamu mâliyesinde sürdürülebilirliği sağlama motivasyonuna uygun olarak yeniden şekillendirileceğinin altı çizilmiştir.⁴⁸

DEVA Partisi'nin ekonomi anlayışının, *Yeni Kurumsal İktisat Okulu*'ndan -temsilcilerinden birisi de Daron Acemoğlu'dur- hayli ilham aldığı söylenebilir. Yeni kurumsalcı iktisat, neoklasik iktisat anlayışından farklı olarak sâdece ekonomik olgulara odaklanmaz. Bunun yanında, ekonomik ilişkilerin arka planında yatan kurumları ve bu kurumlar ile zenginlik arasındaki irtibâtı inceler. Kurumların temel belirleyicilik vasfına dikkat çeken Yeni Kurumsal İktisat Okulu, iktisâdî zenginliğin kökeninde de iyi işleyen, kapsayıcı kurumların olduğunu varsayar. DEVA Partisi de programında, ekonominin iyileşmesi adına kurumsal mekanizmaların güçlendirilmesi

gerektiğine sıklıkla değinmiştir. Örneğin, *Ekonomi Yönetiminin Kurumsal Yapısı* alt başlığıyla parti programında yer alan kısımda şöyle denmiştir:⁴⁹

“Ekonomi yönetimini, kurumların temel işlevlerini dikkate alarak, kurumsal bütünlüğü ve denge-kontrol mekanizmalarının etkin biçimde çalışmasını sağlayacak bir anlayışla yeniden yapılandıracağız. Strateji ve politika belirleyen Bakanlıklar ile düzenleyici ve denetleyici kurumların görev, sorumluluk ve yetkilerini belirsizliğe yer vermeyecek şekilde net bir biçimde tanımlayacağız. Merkez Bankası'nın ve düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsızlığını ve kurumsal kapasitelerini güçlendirecek, bu kurumların ilgili mevzuat ile kendilerine verilen görev ve sorumluluklar çerçevesinde bağımsız karar alabilmelerini sağlayacağız. Türkiye İstatistik Kurumu'na güçlü bir bağımsızlık kazandırarak kurumun ve yayınladığı istatistiklerin güvenilirliğini arttıracacağız.”

Para politikaları konusunda da liberal bir eğilimi tâkip eden DEVA Partisi, *Para Politikası Kurulu*'nun siyâsî baskılardan uzak kalmasının sağlanacağını belirtmiştir. Programda partinin, serbest kambiyo ve dalgalı kur rejimini benimsediğine ve yapılacak düzenlemelerin bu anlayışa uygun bir çerçevede, şeffaf bir biçimde yürütüleceği bildirilmiştir.⁵⁰

Partinin ekonomik alanda liberalizme teveccüh ettiğinin bir başka göstergesi de Kamu İktisâdî Teşebbüsleri'ne (KİT) ilişkin tutumudur.

47 *Deva Partisi Programı*, sayfa 33.

48 *Deva Partisi Programı*, sayfa 34.

49 *Deva Partisi Programı*, sayfa 36.

50 *Deva Partisi Programı*, sayfa 37.

Programda KİT'lerin faaliyet yürütükleri sektörlerde piyasa dengelerinin dışına çıkmamaları gerektiğine değinilerek şöyle denmiştir:⁵¹

“KİT'lerin ve tüm kamu işletmelerinin yönetim ve denetiminin İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yayımlanan “Kurumsal Yönetim İlkeleri”ne ve “Kamu İşletmeleri için Kurumsal Yönetim Rehberi”ne uygun bir çerçevede yürütülmesini sağlayacağız. Devletin iktisadi alandaki müteşebbis rolünü asgari düzeyde tutma hedefimizle uyumlu olarak yeni iktisadi devlet teşekkülü ya da benzeri kuruluşların oluşturulmasından kaçınacağız.”

Ali Babacan'ın Demeçleri

Deneyimli teknokrat, taze politikacı Ali Babacan'ın siyâseten belki de en kuvvetli olduğu mecrâ ekonomidir. Zirâ kendisi, Türkiye'nin ekonomik anlamda günümüzden çok daha iyi gösterge ve istatistiklere sâhip olduğu yıllarda ekonominin başında olan kişidir. Türkiye'nin AKP iktidarları döneminde elde ettiği ekonomik kazanımların, Babacan'ın şahsî meziyetlerinden kaynaklandığı algısının -bu doğrudur yâhut yanlıştır demiyorum- toplumun bir kesiminde karşılık bulduğu söylenebilir. Bu ihtimalin farkında olan Babacan ise özellikle ekonomi temalı söylemlerinde daha iğneleyici ve sert bir üslûp kullanmaktadır. Babacan, 20 Kasım 2020

51 Deva Partisi Programı, sayfa 39.

târîhinde yaptığı basın toplantısında Merkez Bankası döviz rezervlerine ilişkin şu tespitleri yapmıştır:⁵²

“Eksi faizlerin olduğu bir dünyada, Türkiye niçin en yüksek faizi ödeyen ülkeler arasına girdi? Bakın dünyaya, Merkez Bankalarının en yüksek faiz ödediği ülkelerin listesine bakın. Türkiye ilk sırada. Niçin ülkemizin yatırım yapılabilir kredi notunu tam beş kademe aşağı düşürdünüz? Yatırım yapılabilir seviyedeydi; yılların emeğiyle biz o noktaya getirmiştik. Şu anda Türkiye'nin kredi notu eksi beşinci katta, bodrum katında. Niçin paramızı pul ettiniz? Bu milletin alın teriyle yıllardır biriktirdiği 130 milyar doların üzerindeki döviz rezervini iki yılda niçin ve ne uğruna heba ettiniz? Niçin döviz rezervimizi “eksi 39 milyar dolara” düşürdünüz? Bu ne demek? Merkez Bankası kendine ait dövizini satmış, satmış, satmış; bir de 39 milyar dolar içeri girmiş demek. Yani piyasaya elindeki dövizden 39 milyar dolar daha fazla döviz borcu var demek.”

Babacan -özellikle son zamanlarda- ekonomiyle ilgili demeçlerinde direkt Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı hedef alan açıklamalar da yapmaktadır:⁵³

52 <https://cdn.devapartisi.org/196/Ali-BABACAN-20Kas%C4%B1m2020BasinToplantisi.pdf>, Erişim Târîhi: 17 Aralık 2020.

53 <https://devapartisi.org/parti/e-arxiv/mevcut-kotu-durumun-sorumlusu-cumhurbaskandr>, Erişim Târîhi: 17 Aralık 2020.

“Resmî Gazete’de yayınlanan kararnamede, görevden affını dileyen ve af talebi kabul edilen ifadeleri geçiyor. Akrabalık boyutu kararnamenin diline bile yansıyor. Burada nihai sorumluluk kimde? En yakın akrabasını görev getiren kim? Partili Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Merkez Bankasını da Bakanı da nihayetinde yönlendiren, Cumhurbaşkanı’nın kendisidir. Nihai sorumluluğun kimde olduğu bellidir.”

Babacan, partisinin programındaki kurumsalcı bakış açısını çoğu zaman kendi söylemlerine de taşımıştır. Bu örneklerden birinde şöyle demiştir:⁵⁴

“Kapsamlı bir siyasi revizyon olmalı. Hukuk alanındaki sorunları çözmemiz lazım. Türkiye’nin tekrar bir hukuk devleti olmasını sağlamamız lazım. Hükümetin de Anayasa’ya, mahkeme kararlarına ve parlamentoya saygı göstermesi lazım... Eğer gerçekten sürdürülebilir, uzun vadeli ve kapsayıcı büyüme arıyorsanız, o zaman kapsamlı bir şekilde bakmak gerekir. Bu da sadece tam siyasi revizyonla mümkün olabilir, ekibi değiştirerek, cumhurbaşkanı dahil... Bağımsız kurumları bağımsız olarak yeniden canlandırmamız lazım. TCMB gibi, BDDK, SPK, TÜİK gibi...”

54 <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/deva-partisi-lideri-ali-babacan-ekonomide-yapilan-hamleler-icin-cozum-degil-dedi-ve--314845h.htm>, Erişim Târîhi: 17 Aralık.

SONUÇ

Bu rapor, DEVA Partisi’ni parti programındaki dört ana başlık ve söz konusu başlıklarla ilgili partinin Genel Başkanı Ali Babacan’ın söylemleri üzerinden değerlendirmiştir. Bu sâ-yede DEVA Partisi’nin ideolojik rengi ve siyâsî yelpâzedeki konumu saptanmaya çalışılmıştır. Raporun yöntem kısmında DEVA Partisi’nin, catch-all parti kategorisinde olduğu varsayılmış ve bu hipotetik tasnîfin geçerliliği rapor boyunca test edilmiştir. Raporda incelenen başlıklardan hareketle denilebilir ki DEVA Partisi, catch-all parti tipolojisinin niteliklerini büyük oranda yansıtmaktadır. Bu durum, DEVA Partisi’nin Kürt Sorunu’na yaklaşımında berraklaşmaktadır. Kürt Sorunu özelindeki görece reformcu söylem ve tezlerin hemen yanlarına, makbul diskurla barışık, milliyetçi kesimin kaygılarını giderici hâşiyeler düşülmüştür. Raporda da daha önce belirtildiği gibi, anadilin bir vatandaşlık hakkı olduğu vurgulanmış fakat esas olma pâyesi resmî dile, Türkçeye verilmiştir. Kürt Sorunu noktasında eli açık bir tavır gösteren DEVA Partisi, aynı bonkörlüğü Alevî meselesinden esirgemiştir. Zirâ Alevîlik ve Alevîlerle ilgili üretilecek özgürlükçü politika setinin, astarı yüzünden pahalıya gelebilir. DEVA Partisi’nin, siyâsî yelpâzenin merkezinde sâbitlenme kaygısı, parti programından ve Ali Babacan’ın söylemlerinden kolaylıkla sezilmektedir. DEVA Partisi siyâsî, hukûkî ve

iktisâdî bazı sorunların çözümü için liberal tandanslı politikalar teklif etmektedir. Hatta partinin ekonomi anlayışı klasik liberalizmle neredeyse tam bir uyum içerisindedir. Ancak ne parti programında ne de Ali Babacan'ın söylemlerinde liberal ifâdesi geçer. Liberal kelimesinin toplumun önemli bir kesimi nezdindeki kötü şöhreti düşünüldüğünde, bir catch-all namzedi olan DEVA Partisi'nin bu tercihi anlaşılmaktadır.

DEVA Partisi'nin ideolojik rengi ise her ne kadar parti tarafından kabul edilmese bile liberal tona çok yakındır. Özellikle parti programında geçen ve Ali Babacan'ın da yer yer söylemlerinde dile getirdiği tarafsızlık idealine dayanan kapsayıcı vatandaşlık modelinin kökeninde liberal felsefe vardır. Partinin ideolojik rengini gösteren bir diğer turnusol kâğıdı da kuvvetler ayrılığı kavramını yorumlama biçimidir. Kuvvetler ayrılığı ilkesi, parti programında işlevselci bir perspektiften ziyâde özgürlük eksenli bir anlayışla ele alınmıştır. Nitekim bu da liberalizmle örtüşen bir reflekstir. DEVA Partisi, liberal ideoloji belki de en çok ekonomik alanda kesişir. Liberalizmin mülkiyet hakkı ve teşebbüs hürriyeti gibi hayâtî önem atfettiği değerler, parti tarafından da aynı iştiyakla benimsenmiştir. Ayrıca DEVA Partisi, parti programında devletin iktisâdî alandaki müteşebbis rolünün minimize edileceğini bildirerek yine liberalizme muvâfık bir duruş sergilemiştir.

KAYNAKÇA

- DEVA Partisi Programı, <https://cdn.devapartisi.org/14/DEVA-PARTI%CC%87SI%CC%87-PROGRAMI2.pdf>
- Duvarger, Maurice, *Siyasi Partiler*. Çeviren Ergun Özbudun. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974.
- Katz, Richard S. and Mair, Peter "Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party", *Party Politics*, I (1995): 2-24, Erişim Târîhi: Aralık 2, 2020, doi: 10.1177/1354068895001001001.
- Kirchheimer, Otto "The Transformation of Western European Party Systems." İçinde *Political Parties and Political Development*, editörler Joseph LaPalombara ve Myron Weiner, 177-200. New Jersey: Princeton University Press, 1966.
- Mair, Peter. *Party System Change: Approaches and Interpretations*, UK: Oxford University of Press, 2002.
- Sayarı, Sabri "Siyasi Partiler ve Parti Sistemleri." İçinde *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar*, derleyenler Sabri Sayarı ve Hasret Dikici Bilgin, 123-143. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.
- <https://www.haberturk.com/video/politika/izle/teke-tek-26-ka->

sim-2019-ali-babacan-ak-parti-
den-neden-istifa-etti/663506

<https://twitter.com/alibabacan/status/1327617622071005184?s=21>

<https://www.youtube.com/watch?v=vsqME-jCUsw&t=1573s>

<https://www.youtube.com/watch?v=vqLBrqBxae8>

<https://twitter.com/alibabacan/status/1336341042438627343?s=21>

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54493621>

https://www.youtube.com/watch?v=_U9o0DjiKrQ

<https://www.youtube.com/watch?v=1saPcgpPtNc>

<https://medyascope.tv/2020/12/05/deva-partisi-genel-baskani-ali-babacan-medyascope-izleyicilerinin-sorularini-yanitladi/>

<https://www.haberturk.com/video/politika/izle/teke-tek-26-kasim-2019-ali-babacan-ak-partiden-neden-istifa-etti/663506>

<https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/turkiye-1den-buyuk-tur-diyen-babacan-guclendirilmis-parlamenter-sistemi-6-maddede-anlatti-6114934/>

<https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/turkiye-1den-buyuk-tur-diyen-babacan-guclendirilmis-parlamenter-sistemi-6-maddede-anlatti-6114934/>

<https://www.karar.com/ali-babacanda-samsunda-1596654>

<https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/genel-baskanmz-ali-babacann-1-olagan-yozgat-il-kongresi-konusmas>

<https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/genel-baskanmz-ali-babacann-1-olagan-bingol-il-kongresi-konusmas>

<https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/genel-baskanmz-ali-babacann-1-olagan-bilecik-il-kongresi-konusmas>

<https://twitter.com/devapartisi/status/1334373583108386816>

<https://cdn.devapartisi.org/176/Bal%C4%B1kesirKonu%C5%9FmaMetni.pdf>

<https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/mevcut-kotu-durumun-sorumlusu-cumhurbaskandr>

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/deva-partisi-lideri-ali-babacan-ekonomide-yapilan-hamleler-icin-cozum-degil-de-di-ve--314845h.htm>